

Израда језика у Пајтону

Језици специфични за домен (*Domain Specific Languages*)

Проф. др Игор Дејановић (igord@uns.ac.rs)

Креирано 2025-11-17 Mon 14:26, притисни ESC за мапу, Ctrl+Shift+F за претрагу, "?" за помоћ

Проблем и мотивација

Језици специфични за домен - ЈСД (*Domain-Specific Languages - DSL*)

- Језици специфични за домен (ЈСД, енг. *Domain-Specific Languages - DSL*) су језици прилагођени и ограничени на одређени домен проблема.
- За разлику од језика опште намене (ЈОН, енг. *General Purpose Language - GPL*), нуде повећање експресивности кроз употребу концепата и нотација прилагођених домену проблема и доменским експертима.
- Називају се још и **мали језици** (енг. *little languages*).
- Успешан ЈСД је фокусиран на узак, добро дефинисан домен и покрива га на одговарајући начин.
- Домен често има свој језик коришћен од стране доменских експерата иако не постоји његова имплементација на рачунару.

Примери

SQL

```
SELECT player, stadium  
FROM game JOIN goal ON (id=matchid)
```

JPA мапирање

```
@Entity
@Table(name="COURSES")
public class Course {

    private long courseId;
    private String courseName;

    public Course() {
    }

    public Course(String courseName) {
        this.courseName = courseName;
    }

    @Id
    @GeneratedValue
    @Column(name="COURSE_ID")
    public long getCourseId() {
        return this.courseId;
    }
}
```

Build језици (Ant/Maven/Gradle)

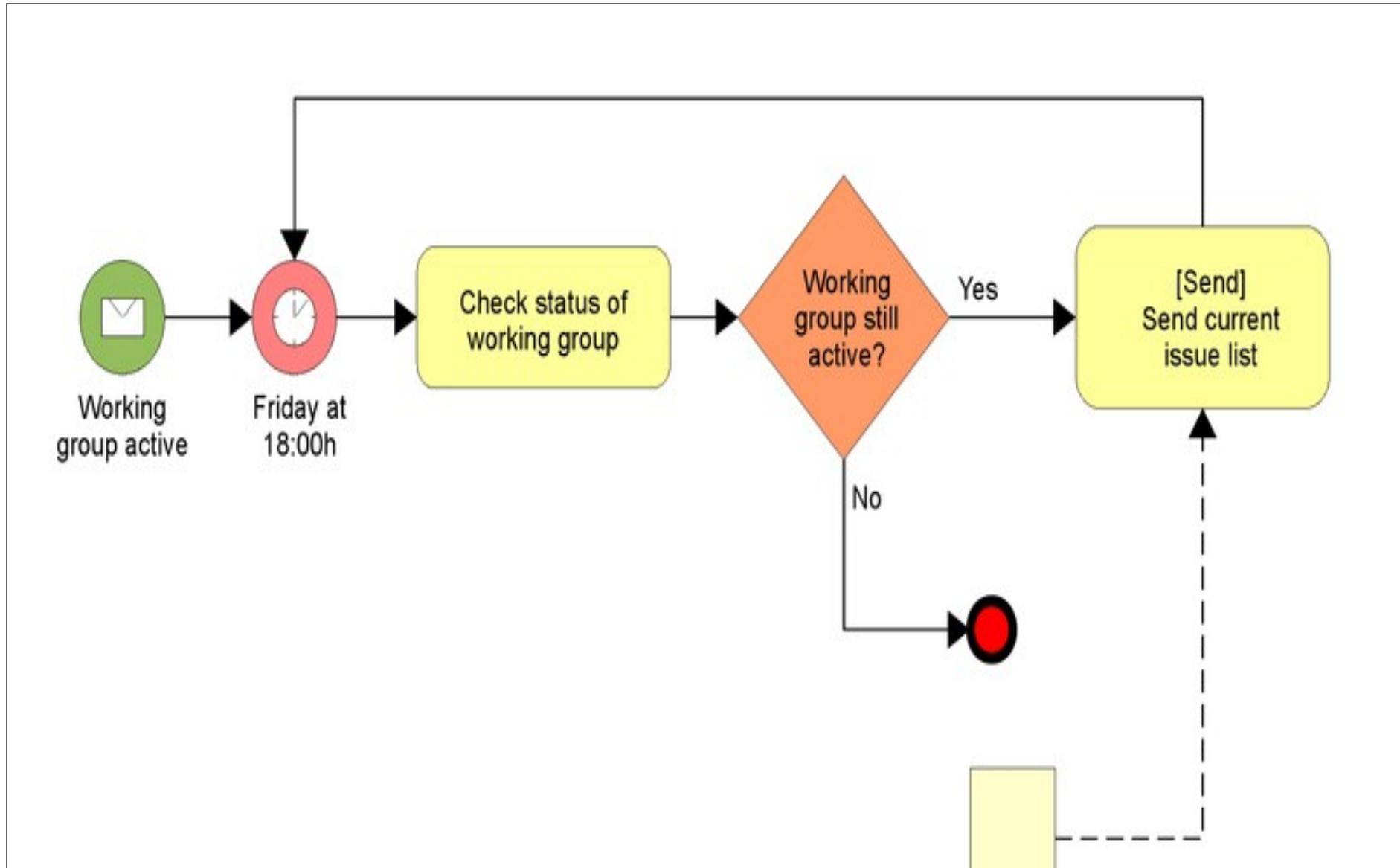
```
<project>

    <target name="clean">
        <delete dir="build"/>
    </target>    <project xmlns="http://maven.apache.org/POM/4.0.0" xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
             xsi:schemaLocation="http://maven.apache.org/POM/4.0.0
             https://maven.apache.org/xsd/pom-4.0.0.xsd">
        <modelVersion>4.0.0</modelVersion>

        <groupId>com.mycompany.app</groupId>
        <artifactId>my-app</artifactId>
        <version>1.0-SNAPSHOT</version>
        <packaging>jar</packaging>
        <build>
            <task transform {
                ext.srcFile = file('mountains.xml')
                ext.destDir = new File(buildDir, 'generated')
            }>
                <name>Maven Quick Start拱桥</name>
                <url>http://maven.apache.org/guides/getting-started/maven-quick-start.html#Archetypes</url>
            </task>
        </build>
        <dependencies>
            <dependency>
                <groupId>com.google.guice</groupId>
                <artifactId>guice</artifactId>
                <version>4.0</version>
                <scope>test</scope>
            </dependency>
        </dependencies>
    </project>
```

```
}
```

Пословни процеси - BPMN

Issue list

OrgMode

Белешке, креирање садржаја, агенда, писмено програмирање (*literate programming*).

```
** PROJ
*** TODO Прегледати пријаву грешке #173
SCHEDULED: <2022-12-14 Wed>
1. [x] Неко парче кода:
#+begin_src rust
fn main() {
    // Statements here are executed when the compiled binary is called
    // Print text to the console
    println!("Hello World!");
}
#+end_src

#+RESULTS:
: Hello World!
```

2. [ ] Нека друга забелешка...

*** WAIT Предати проектни извештај

Активност	Завршено	Проблеми
Прва активност	30%	Нема
Друга активност	25%	Проблеми у снабдевању

Typst

Припрема за штампу (*typesetting*).

= Markup <markup>

With built-in syntax for the most common document elements, Typst markup is designed to be pleasant to write and read:

- ***Strong*** and *normal* emphasis
- A reference to `@markup`
- Math: `$a, b in { 1/2, sqrt(4 a b) }$`

But that's just the surface!

1. Markup

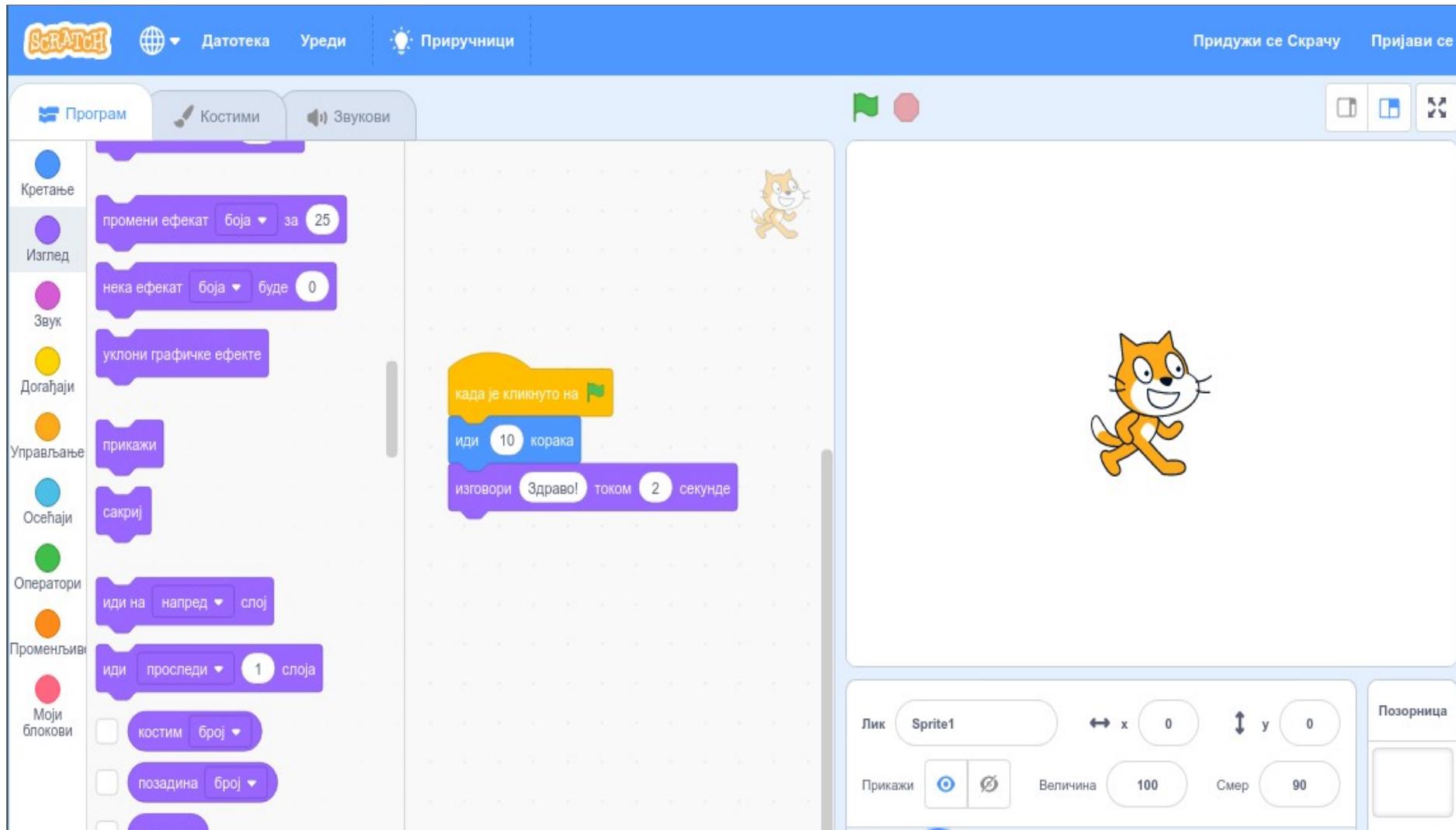
With built-in syntax for the most common document elements, Typst markup is designed to be pleasant to write and read:

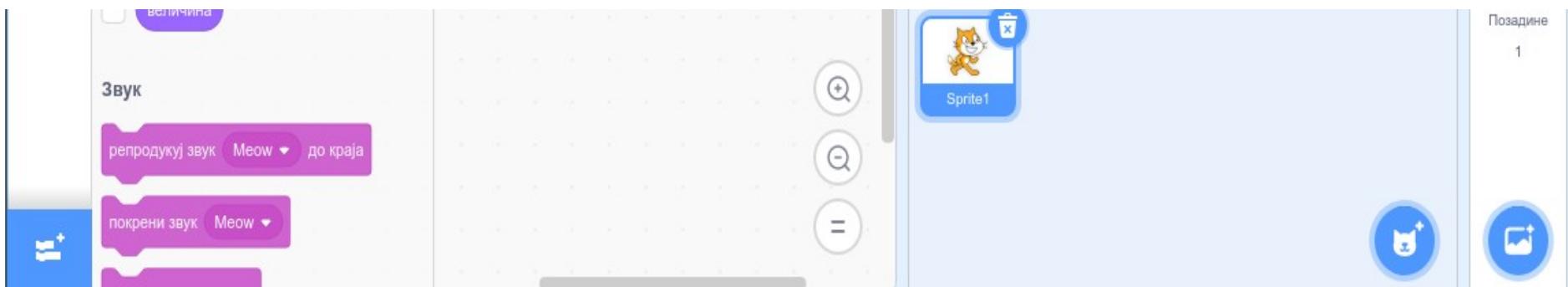
- **Strong** and *normal* emphasis
- A reference to Section 1
- Math: $a, b \in \left\{ \frac{1}{2}, \sqrt{4ab} \right\}$

But that's just the surface!

Scratch

Учење програмирања за децу.

Inform

Inform је језик за креирање интерактивне фикције (текстуалних авантура) базиран на природном језику.

"Cactus Will Outlive Us All"

Death Valley is a room. Luckless Luke and Dead-Eye Pete are men in the Valley.
A cactus is in the Valley. Persuasion rule: persuasion succeeds.

A person has an action called death knell. The death knell of Luckless Luke is pulling the cactus.

The death knell of Dead-Eye Pete is Luke trying dropping the cactus.

Before an actor doing something:

repeat with the victim running through people in the location:

let the DK be the death knell of the victim;

if the DK is not waiting and the current action is the DK:

looks startled, say "It looks as if [the DK] was the death knell for [the victim], who

then nonexistent.";

now the victim is nowhere.

Chuck

Језик за креирање музике и синтезу звука у реалном времену.

```
// this synchronizes to period
.5::second => dur T;
T - (now % T) => now;

// construct the patch
SndBuf buf => Gain g => dac;
// read in the file
"kick.wav" => buf.read;
// set the gain
.5 => g.gain;

// time loop
while( true )
{
    // set the play position to beginning
    0 => buf.pos;
    // randomize gain a bit
    Math.random2f(.8,.9) => buf.gain;

    // advance time
    1::T => now;
}
```

GritQL

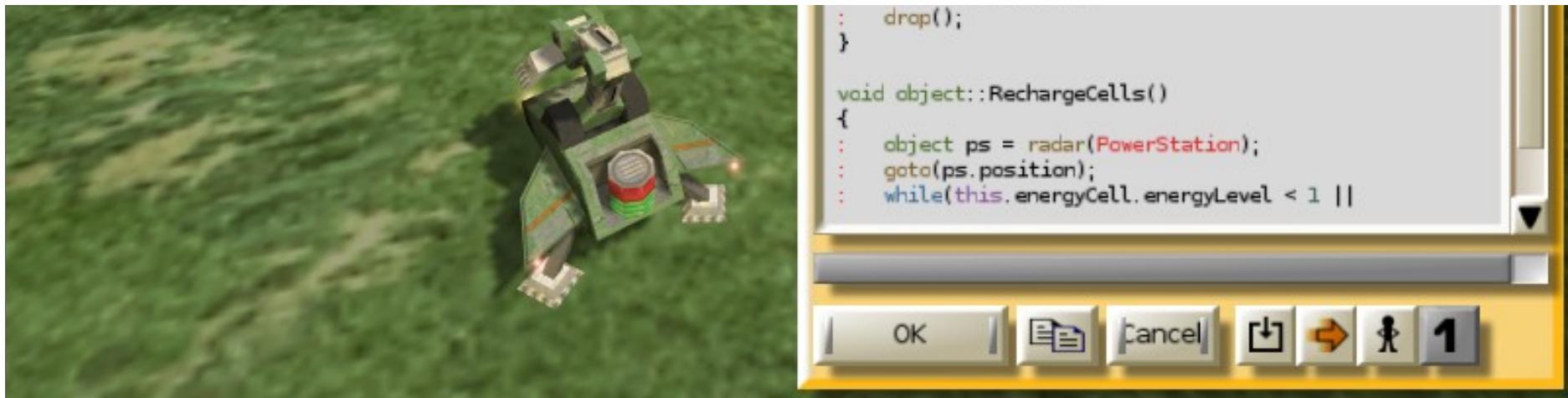
GritQL је ЈСД за претрагу, линтинг и трансформацију кода.

```
`console.log($log)` => . where {
    $log <: not within `try { $`_` } catch { $`_` }`  
}
```

Colobot

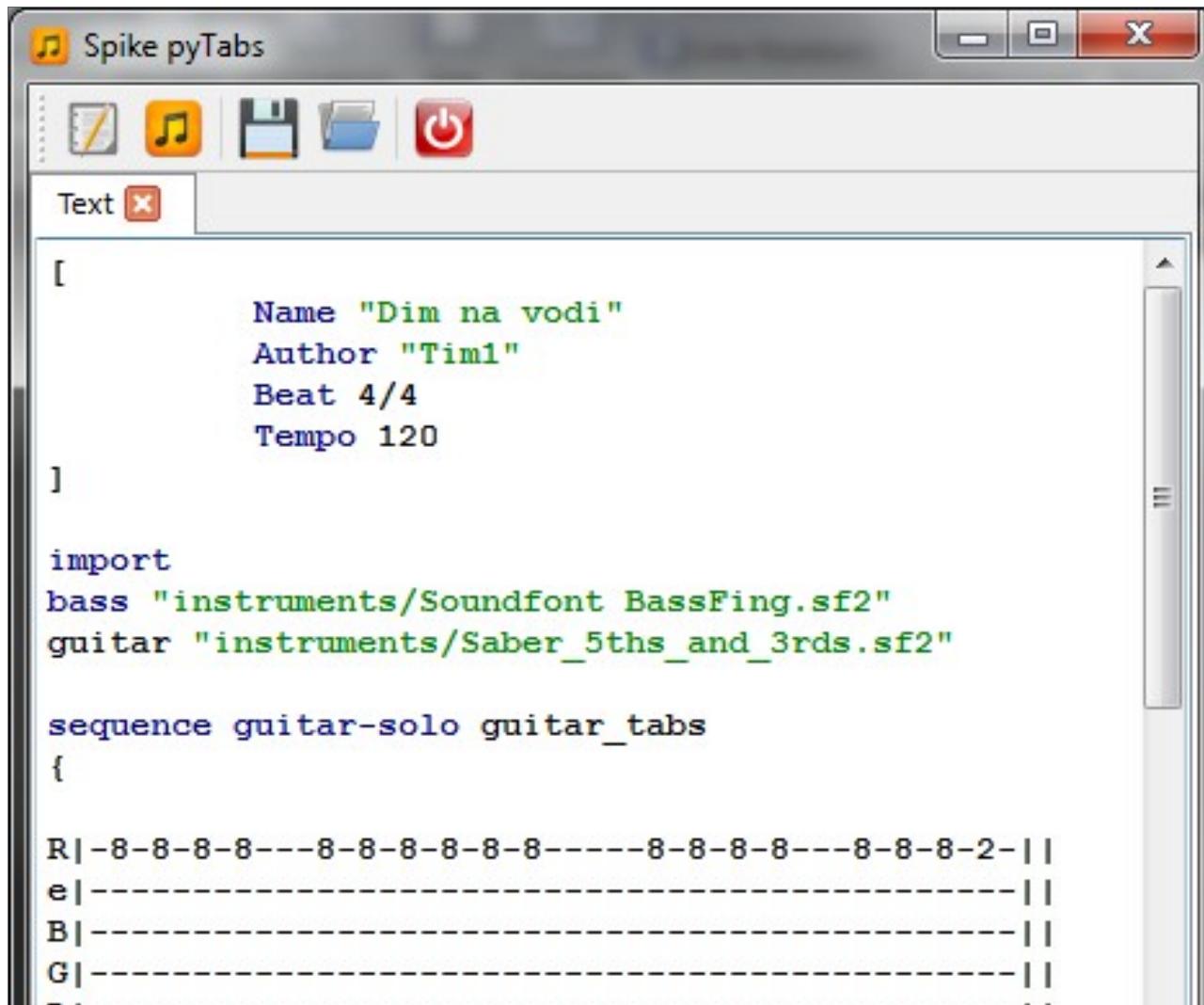
- Colobot је едукативна real-time стратегија.
- Играч програмира роботе у виртуелном окружењу ЈСД-ом налик на C++ и Java.

PyTabs

Језик за гитарске таблатуре.

The screenshot shows a window titled "Spike pyTabs" with a toolbar containing icons for new file, open file, save file, and exit. Below the toolbar is a tab bar with "Text" selected. The main area displays the following Python code:

```
[  
    Name "Dim na vodi"  
    Author "Tim1"  
    Beat 4/4  
    Tempo 120  
]  
  
import  
bass "instruments/Soundfont BassFing.sf2"  
guitar "instruments/Saber_5ths_and_3rds.sf2"  
  
sequence guitar-solo guitar_tabs  
{  
  
R| -8-8-8-8---8-8-8-8-8-----8-8-8-8---8-8-8-2- ||  
e|-----||  
B|-----||  
G|-----||  
D|-----||
```

```
D|-----||  
A|-----0-----1-0-----0-----||  
E|-0---3-----0---3-----0---3-----3---0-||  
}  
  
Tekst Neki Selection Label
```

PyFlies

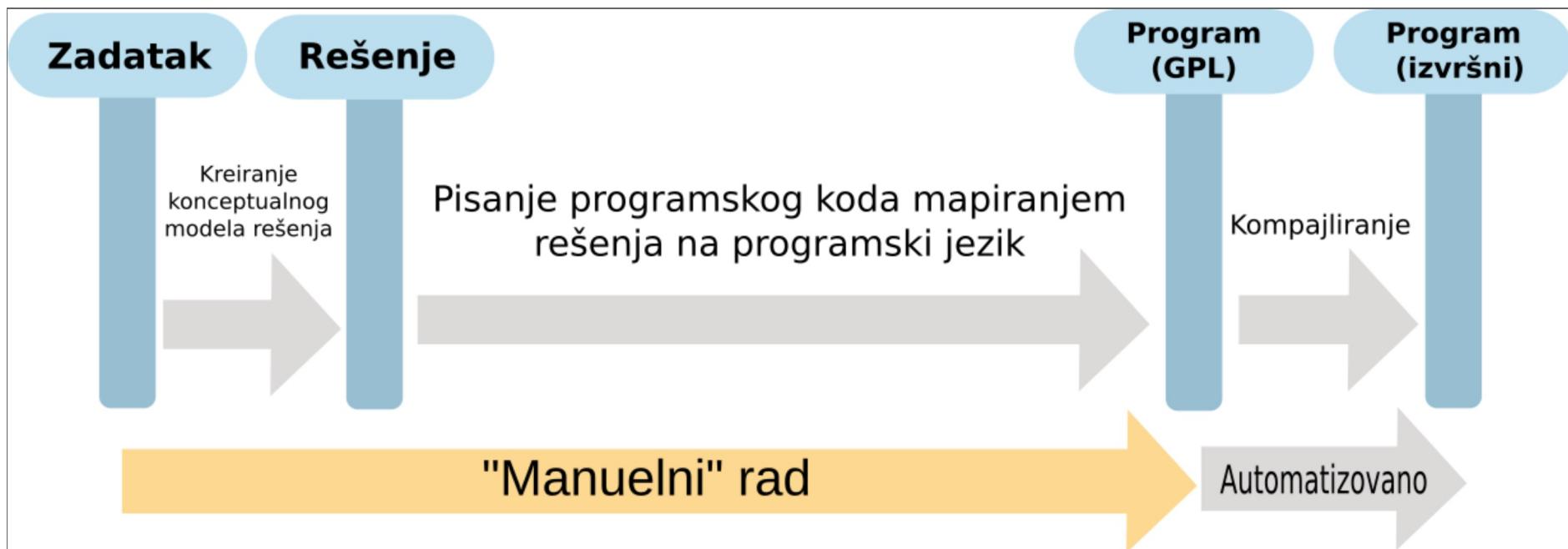
Језик за израду психолошких тестова.

Предности употребе

Утицај на продуктивност

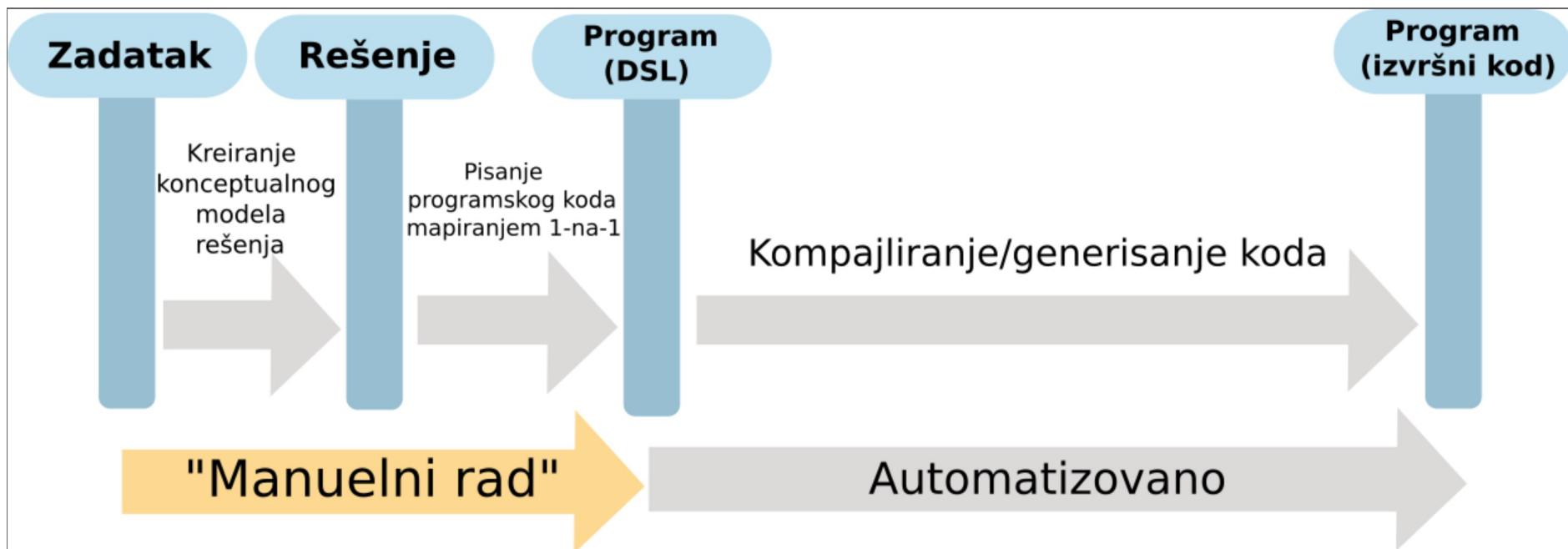
- Поједиње студије показују да повећање продуктивности иде и до 1000%¹.
  - Шта је основни разлог за повећање продуктивности?
1. MetaCase, *Nokia case study*, tech. rep., MetaCase, 2007

Проблем менталног мапирања

Dmitriev, S. *Language oriented programming: The next programming paradigm*, JetBrains onBoard, 2004.

Решење употребом ЈСД

Dmitriev, S. *Language oriented programming: The next programming paradigm*, JetBrains onBoard, 2004.

Када језик сматрамо ЈСД-ом?

- Зависи од тога шта нам је домен.
- Језик може бити више или мање прилагођен неком домену.
- У екстремном случају и општи језик као што је Јава можемо сматрати ЈСД-ом ако нам је домен "развој софтвера". Наравно, иако тачно у теоријском смислу, у практичном губимо све предности ЈСД.
- Добар ЈСД покрива узак, добро дефинисан домен (домен проблема). Користи само концепте циљног домена, ограничен је на дати домен и самим тим је исказивање решења језгровитије и јасније доменским експертима.
- Чест је случај да језик настане као ЈСД али се временом прошири до те мере да га можемо сматрати ЈОН.

Како правити ЈСД-ове - textX

Speaker notes